

ISAP 5 – מודלים לסיכון של מבטח ברמת הארגון

1. מטרת התקן

התקן קובע קווים מנחים לאקטוארים שמספקים שירותים אקטואריים באשר למודלים של סיכונים ברמת הארגון למבטחים. התקן מיועד להגביר את אמון הציבור והמשתמשים בעבודות שנעשות על ידי אקטוארים בתחום ה-ERM על יד כך:

- שסופקו שירותים אקטואריים בצורה מקצועית ונאותה
- שתוצאות השירותים האלה הן רלוונטיות לצורכי הלקוח ושהן הוצגו בצורה ברורה ומובנת. תוצאות השירותים האקטואריים צריכות להיות שלמות.
- שהמתודולוגיות, ההנחות וטכניקת המודלים הוצגו בצורה נאותה.

2. היקף התקן

תקן זה חל על אקטוארים שמספקים שירותים אקטואריים הכוללים: בחירה, שינוי, פיתוח ושימוש במודלים לסיכון ברמת הארגון, מבחני קיצון (stress tests) ומבחני תרחישים (scenario tests) לצורך הערכת כושר פירעון, הערכת נאותות הון ופיתוח מדדי סיכון בתוכניות ERM של מבטחים.

3. סיכום קצר של סעיפי התקן

1. כללי

1.1. מטרת התקן – ראה לעיל

1.2. היקף התקן – ראה לעיל

1.3. יחס בין תקן ISAP 5 לבין תקנים ISAP 1 ו-ISAP 1A – עמידה בהנחיות של

תקנים אלה נדרשת בציות לתקן זה (prerequisite).

2. פרקטיקה נאותה

2.1. הבנה בסיכון ואי-ודאות – האקטואר מחויב להבין את מהות הסיכון ואת אי-הוודאות

הכרוכות בתחום עבודתו. על האקטואר להביא בחשבון:

2.1.1. מידע באשר לחוסן פיננסי, פרופיל הסיכון, ההנהלה וסביבת הסיכון של המבטח

2.1.2. מידע באשר למסגרת ניהול הסיכונים של המבטח

2.1.3. את הקשר שבין הנושאים שבסעיף 2.1.1 לבין ניהול הסיכונים שבסעיף 2.1.2 לעיל. אם

ועל פי שיקול דעתו המקצועית של האקטואר קיימת אי-עקביות מהותית ביניהם, עליו

לשקף ולגלות עובדה זאת.

2.2. מידתיות – ביישום סעיף 1.5 של **ISAP 1** על האקטואר להפעיל שיקול דעת סביר – להביא בחשבון מידתיות בנוגע למהות (nature), להיקף (scale) ולמורכבות של סיכוי בסיס.

2.3. הנחות אקטואריות

2.3.1. בעת בחירה או בעת מתן ייעוץ בבחירה של הנחות **למודל סיכון ברמת הארגון** של המבטח, בנוסף להנחיות מתקן **ISAP 1**, פסקאות 2.7 ו-2.8 (בנושאי הנחות ומתודולוגיה), על **האקטואר** להביא בחשבון גם, אך לא רק, את הגורמים הבאים:
א- מדיניות פנימית, פעולות הנהלה צפויות וניסיון העבר של פעולות הנהלה
ב- דרישות חוזיות, תנאי פוליסה וניסיון העבר
ג- גורמים חיצוניים שאינם בשליטת ההנהלה כגון התנהגות מבוטחים, מיסוי, דרישות רגולטוריות ודרישות לחישוב עתודות
ד- שיטות להפחתת הסיכונים (מיטיגציה) כגון ביטוח משנה או גידור, והמגבלות בקשר אליהן.

ההנחות האקטואריות אמורות לשקף את המצב בפועל **בתאריך ההערכה**, לאחר ביצוע התאמות עקב שינויים ידועים או צפויים בעתיד.

2.3.2. בעת בנייה או ייעוץ בבנייה של **מודל סיכון ברמת הארגון**, על **האקטואר** להשתכנע באשר לסבירות ההנחות בהתבסס על מידע ממקורות מתאימים כגון:
א- הנהלת המבטח
ב- גורמים בקיאים אצל המבטח
ג- תוכנית עסקית והערכת המבטח באשר לאופן בו יפעל המבטח תחת תרחישי סיכון מהותיים שונים.
ד- מומחים חיצוניים בענף הביטוח
ה- **דרישות חוקיות**
ו- מומחים אחרים

2.3.3. כאשר יש שימוש **במודל** בהתפלגויות (probability distributions) – על **האקטואר** להשתכנע באשר להתאמת ההתפלגויות והקורלציות ביחס למידע היסטורי ושינויים עתידיים צפויים, ועליו גם להביא בחשבון תרחישי קיצון אפשריים.
עבור כל גורם סיכון – על **האקטואר** לספק הסבר באשר להפרשים בין קרות האירועים הקיצוניים בפועל ובין אירועים קיצוניים פוטנציאליים, שנכללו **במודל הסיכונים ברמת הארגון**.
ראוי כי בבחירת ההתפלגויות והקורלציות יביאו בחשבון התממשות אירועים קיצוניים בו זמנית, שנובעת מגורמי סיכון שונים.

2.4. מבחני קיצון (Stress Testing) ומבחני תרחישים (Scenario Testing)

2.4.1. בהקשר למבחנים אלה על **האקטואר** לגלות:

- א- הנחות מהותיות בשימוש **במבחני קיצון** או **במבחני תרחישים**, כולל פעולות הנהלה צפויות בקרות תרחישים אלה.
- ב- כל מגבלה ידועה שיש במבחנים הללו ולכלול הערכה של ההשפעה הצפויה של מגבלות אלה.

2.5. הערכת העקביות בין המודלים – מודלים שונים ומבחני קיצון או מבחני תרחישים

שונים מפותחים למטרות שונות על ידי המבטח.
אם הדבר מעשי – על **האקטואר** להעריך את הסיבות ואת ההשפעה של שימוש **במודלים** שונים **ובמבחני קיצון** או **במבחני תרחישים** שונים, ולספק הסבר באשר להפרשים מהותיים בתוצאות.

3. גילוי

בנוסף להנחיות בחלק 3 של **ISAP 1** ובחלק 3 של **ISAP 1A** (בענייני תקשורת) – על **האקטואר** לשקף ולגלות פרטים בנושאים הבאים:

- 3.1.1. קיומה של אי-עקביות מהותית בין החוסן הפיננסי, פרופיל הסיכון, הניהול העסקי וסביבת הסיכון של המבטח ובין מסגרת ניהול הסיכונים של המבטח.
- 3.1.2. הסבר באשר להפרשים בין ניסיון העבר לבין תוצאות קיצוניות פוטנציאליות **במודל** הסיכון.
הסבר בנוגע להפרשים בין ניסיון עבר לבין האפשרות להתממשות של אירועים קיצוניים רבים **במודל הסיכון ברמת הארגון**.

- 3.1.3. ההנחות המהותיות בשימוש **במבחן קיצון ובמבחן תרחישים**, כולל פעולות צפויות של ההנהלה בקרות אירועים אלה.
- 3.1.4. כל מגבלה ידועה **במבחן קיצון** או **במבחן תרחישים** והערכה של ההשפעה הצפויה על התוצאות בשל מגבלות אלה.
- 3.1.5. הסבר הולם באשר להפרשים מהותיים בין התוצאות של **המודלים** השונים, במקרה של שימוש במודלים **ובמבחני קיצון/מבחני תרחישים** שונים על ידי המבטח.

4. השלכות של הסביבה בישראל על התנהגות האקטואר

לקראת יישום תקן סולבנסי II (Solvency II להלן – 'הדירקטיבה'), התחיל הפיקוח לשים דגש על ניהול סיכונים בחברות הביטוח. היום קיימת טיוטה על פיה בחודשים הקרובים על חברות הביטוח ליישם את ה-ORSA.

כמו כן, בנוגע לניהול סיכונים קיימות הנחיות שונות רגולטוריות בישראל, שמתייחסות לתפקיד של מנהל סיכונים אך הן אינן ספציפיות לאקטוארים.

נספח א – היסטוריית הרגולציה בנושא ניהול סיכונים

- נושא ניהול סיכונים קיבל שקיפות בחוק איסור הלבנת הון, לראשונה בשנת 2000.
- חוזר 2001/1 קבע הנחיות בעניין דיווח הסדרי ביטוח משנה (הפחתת סיכונים).
- הנושא הבא שנחקק בחוזר 2003/12 היה בעניין היערכות להמשך פעילות חברות ביטוח בעת משבר בסוף שנת 2003.
- בחוזר גופים מוסדיים 2007/9/9 מפורטות הוראות שמיועדות ליישם את דרישות סעיף 404 של ה-SOX Act.
- בחוזר גופים מוסדיים 2007/9/15 מפורטות הוראות שמיועדות לניהול סיכוני אשראי אגב פעילות השקעות.
- חוזר גופים מוסדיים 2007/9/14 קובע הנחיות להקמת מערך הביקורת הפנימית בגוף מוסדי.
- תהליך יישום הדירקטיבה בישראל הותנע בחודש יולי 2008, עם פרסום חוזר 2008/1/5. בחוזר ציין הממונה על שוק ההון על הכוונה לאמץ את הדירקטיבה סולבנסי II במועד יישומה באירופה. הודעה זו הייתה בגדר יריית הפתיחה לסדרת מהלכים, שנועדו לקדם את יישום הדירקטיבה בארץ.
- בנובמבר 2009 אימץ הפרלמנט האירופי את דירקטיבת סולבנסי II, שנועדה ליצור משטר אירופי אחיד לפיקוח על חברות הביטוח. משטר זה נועד להבטיח את כושר הפירעון של חברות הביטוח ולתמוך בשוק יעיל וגמיש.
- הדירקטיבה מסדירה מגוון נושאים שנוגעים להתנהלות חברות הביטוח, ביניהם: רישוי, ניהול סיכונים ודרישות הון, ממשל תאגידי ופיקוח על פעילות חוצה גבולות.
- במרץ 2014 אושרה בפרלמנט האירופי הדירקטיבה אומניבוס II, שכוללת מספר שינויים ועדכונים בדירקטיבת סולבנסי II. באומניבוס II נקבע כי יישום הדירקטיבה באירופה יהיה בתחילת 2016.
- המפקח על הביטוח בישראל פועל לגיבוש משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים ברוח הדירקטיבה סולבנסי II, ולקידום תרבות עסקית שמתחשבת בשיקולי ניהול סיכונים והקצאת הון בעת קבלת החלטות.
- חוזר ביטוח 2017/1/9 זה בא לכונן משטר כושר פירעון חדש לחברות ביטוח בישראל. זאת בהתבסס על הוראות הדירקטיבה 2009/138/EC1 שאומצה על ידי האיחוד האירופי ומיושמת החל מינואר 2016 בכל המדינות החברות בו.
- חוזר גופים מוסדיים 2013/9/11 מפרט הנחיות בנושא ניהול המשכיות עסקית בגופים מוסדיים.
- בחוזה 2013/9/12 מפורטות הוראות לניהול סיכוני ציות בגופים מוסדיים.